

Wszystko zaczyna się w rodzinie

Niniejsze opracowanie przedstawia krótką charakterystykę postaw rodzicielskich i ma na celu pomoc rodzicom w realizacji własnego "stylu wychowania" oraz uświadomienie, jak ważne w życiu każdej rodziny są postawy, jak determinują emocjonalny rozwój dziecka.

Na kształtowanie się osobowości dziecka największy wpływ wywiera rodzina, a przede wszystkim postawy rodzicielskie. Wpływ rodziców na rozwój dziecka i stosunki wewnątrz rodziny przebiegają dwoma torami: jako świadoma praca wychowawcza oraz jako niezamierzone oddziaływanie.

Już potoczna obserwacja wykazuje, że nie wszyscy rodzice ustosunkowują się w ten sam sposób wobec swoich dzieci i nie każda postawa rodziców wobec dziecka jest równie wartościowa i korzystna dla jego rozwoju. Można powiedzieć, że poza postawami rodzicielskimi właściwymi, czyli pozytywnymi, stwarzającymi odpowiednie warunki psychospołeczne dla prawidłowego rozwoju dziecka, bywają też postawy niewłaściwe, innymi słowy negatywne, wpływające ujemnie na ukształtowanie się jego osobowości.

Postawa rodzicielska to tendencja do odczuwania potrzeb dziecka, myślenia o nim, to zachowania wobec niego w pewien określony sposób. Poniżej podajemy podział na właściwe i niewłaściwe postawy rodzicielskie wg Marii Ziemskiej *).

WŁAŚCIWE POSTAWY RODZICIELSKIE

Akceptacja dziecka, czyli przyjęcie go takim jakim jest, z jego cechami fizycznymi, usposobieniem, z jego umysłowymi możliwościami, ograniczeniami i trudnościami. Rodzice, którzy akceptują swoje dziecko nie ukrywają przed nim uczucia. Kontakt z nim jest dla nich przyjemnością i daje im zadowolenie. Akceptują dziecko, dają mu poczucie bezpieczeństwa i zadowolenie z własnego istnienia.

Współdziałanie z dzieckiem to postawa świadcząca o pozytywnym zaangażowaniu i zainteresowaniu rodziców zabawą i pracą dziecka. Zachęcanie do wspólnych zajęć. Rozważne, odpowiednio do jego możliwości rozwojowych, angażowanie w sprawy rodziców i domu. Rodzice znajdują przyjemność nie tylko we wspólnym wykonaniu czynności, ale także i we wzajemnej wymianie uwag, zdań, wspólnej obserwacji.

Dawanie swobody właściwej do wieku dziecka. Rodzice w miarę dorastania dają dziecku coraz szerszy zakres swobody i pozwalają na pracę i zabawę z dala od nich. Mimo, że pozostawiają dziecku duży margines swobody, potrafią utrzymać autorytet i kierować nim w takim zakresie w jakim jest to pożądane.

Uznanie praw dziecka w rodzinie jako równych, bez przeceniania i niedoceniania jego roli. Rodzice pozwalają na odpowiedzialność za własne działanie, a nawet oczekują "dojrzałego" zachowania. Przejawiają w ten sposób szacunek dla indywidualności dziecka. Kierują dzieckiem przez podsuwanie mu sugestii. Dziecko wie, czego oczekują od niego rodzice, a te oczekiwania są na miarę jego możliwości. Ogólnie można powiedzieć, że rodzice przejawiający właściwe postawy wobec dziecka chętnie otaczają je troskliwą opieką, dostrzegają i zaspakajają jego potrzeby, mają margines cierpliwości i gotowość tłumaczenia i wyjaśniania. Łatwo też nawiązują kontakt z dzieckiem.

NIEWŁAŚCIWE POSTAWY RODZICIELSKIE

Postawa odtrącająca dziecko, którą obserwujemy przy nadmiernym dystansie uczuciowym i dominacji rodziców. Dziecko jest dla nich ciężarem i nierzadko poszukują oni instytucji, która przejęłaby ich obowiązki i uwolniła od tej niewygody, ograniczającej np. ich swobodę lub możliwość robienia szybkiej kariery.

Postawa unikająca, którą charakteryzuje ubogi stosunek uczuciowy w stosunku do dziecka lub wręcz obojętność uczuciowa rodziców. Obcowanie z dzieckiem nie sprawia im przyjemności, a czasem bywa odczuwane jako trudne. Wówczas ludzie są bezradni i nie wiedzą co z nim robić. Kontakt z dzieckiem jest luźny, albo pozornie dobry i maskowany poprzez obdarzanie dziecka prezentami, dawanie mu nadmiernej swobody. Charakterystyczną cechą tej postawy jest także brak zainteresowania rodziców sprawami dziecka i równocześnie angażowanie go w zajęcia i sprawy rodziny i domu.

Postawa nadmiernie chroniąca - podejście do dziecka jest wtedy bezkrytyczne, a ono samo uważane jest za wzór doskonałości. Ten typ postawy zawiera takie postawy częściowe, jak np. traktowanie dziecka jako maleństwa, przesadną opiekuńczość i nadmierną pobłażliwość, niecenienie możliwości dziecka, rozwiązywanie za niego trudności, niedopuszczanie do samodzielności. To postępowanie uzależnia dziecko od matki (ojca) i ogranicza swobodę, a także izoluje społecznie dziecko (na przykład od rówieśników), obserwuje się również nadmierne zaabsorbowanie jego zdrowiem.

Postawa nadmiernie wymagająca - ten typ złożonej postawy rodzicielskiej występuje, kiedy rodzice są nadmiernie skoncentrowani na dziecku, a jednocześnie posiadają cechy dominacji. Przy tej postawie jest ono zmuszane do działań, które mają prowadzić do osiągnięcia wytworzonego przez rodziców wzoru dziecka jakie chcieliby posiadać, bez liczenia się z jego indywidualnymi cechami i możliwościami. Rodzice z góry zakładają dostosowanie się dziecka do stawianych wymagań, a ono znajduje się pod presją aby dorównać idealnemu wzorowi.

W literaturze od lat ugruntowany jest pogląd, że dla zdrowia psychicznego i rozwoju osobowości dziecka ważne jest nie tylko bezpośrednie postępowanie rodziców, ale przede wszystkim ich odczucia i postawy. Dobre relacje rodzic - dziecko to przede wszystkim: interesowanie się sprawami dziecka, ciągle mobilizowanie się, by znaleźć czas na bezpośredni z nim kontakt w postaci niezwykle wzmacniających uczuciowo rozmów. Warto zachęcać dziecko do mówienia o sobie, o swoich przeżyciach, zwierzenia się ze swoich kłopotów. Jeżeli nasze relacje z dzieckiem będą właściwe, to nawet prymitywne, a czasem niewłaściwe środki wychowawcze w rodzaju "krzyku lub klapsa" nie przyniosą ujemnych efektów. I przeciwnie, nawet najbardziej subtelne i skomplikowane metody zawiodą wówczas, gdy nasz stosunek do dziecka będzie wrogi bądź obojętny.

Opracowanie na podstawie "Postawy rodzicielskie" - M. Ziemska, W.P., Warszawa 1973